

Raziskovalni program „Etično-religiozni temelji in perspektive družbe ter religiologija v kontekstu sodobne edukacije in nasilje“ (P6-0269): poročilo o raziskovalnem obdobju 2015–2021

31. decembra 2021 poteče šestletno obdobje delovanja raziskovalnega programa „Etično-religiozni temelji in perspektive družbe ter religiologija v kontekstu sodobne edukacije in nasilje“ (P6-0269), ki ga je odobrila in financirala Javna agencija za raziskovanje Republike Slovenije v letnem obsegu 2,03 FTE. Nosilka programa je Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani.

Raziskovalni program (2015–2021) je deloval interdisciplinarno in medinstitucionalno. To pomeni, da je povezoval humanistiko (teologija, religiologija, filozofija, zgodovinarstvo, kulturologija) in družboslovje (psihologija, sociologija, pravne in kanonske vede, vzgoja in izobraževanje ter politične vede); vključeval je raziskovalce/predavatelje z drugih ustanov – npr. Józef Niewiadomski (Univerza v Innsbrucku), Stephan Rothlin (Riccijev inštitut v Macau, Kitajska), Walter Schaupp (Univerza v Gradcu), Hans Otto Seitschek (Ludwig-Maximilians-Universität, München), Albert Bressand (Institute for Global Prosperity, University College London), Christoph Hübenthal (Radboud University), Erika Prijatelj (Boston College, ZDA) in drugi. V skupini je delovalo 28 raziskovalcev, od tega so trije že upokojeni, sedem pa je bilo mladih raziskovalcev. Našteti po abecedi: Mateja Centa, Tomaž Erzar, Stanko Gerjolj, Roman Globokar, Anton Jamnik, Janez Juhant, Branko Klun, Simon Malmenvall, Jonas Miklavčič, Mari Osredkar, Robert Petkovšek, Mateja Pevec Rozman, Ivan Platovnjak, Borut Pohar, Janez Potisek, Erika Prijatelj, Stanislav Slatinek, Tadej Stegu, Vojko Strahovnik, Tadej Strehovec, Andrej Šegula, Stjepan Štivić, Ivan Janez Štuhec, Janez Vodičar, Bojan Žalec, Urška Lampret, Ana Martinjak Ratej in Peter Rožič. Kljub različnim profilom raziskovalcev so delo povezovali in usmerjali skupne letne raziskovalne teme.

1. Raziskovalni okvir

Osrednje raziskovalno vprašanje je bilo nasilje, ki je eden temeljnih antropoloških izzivov, ključnih tako na osebni in družbeni kot na lokalni in globalni ravni. V sodobnosti se je problem nasilja zaostril. Ta zaostritev se kaže tudi v današnji globalni kulturi, ki je rezultat modernizacije v njenih pozitivnih, hkrati pa negativnih razsežnostih. Pri raziskovanju smo se bolj posvečali problematičnim, negativnim

vidikom sodobne kulture, posebej tistim, ki so na presečišču religije, etike in ideologije. V sodobnosti so vedno večjo vlogo dobivale ideologije, zlasti „znanstveni svetovni nazor“, ki je religijo izpodrival, jo naredil za družbeni problem in jo celo opredelil za nasilno; ideologije so tako prevzele psevdoreligijsko in izključevalno vlogo. Temeljni idejni okviri so se začeli prepletati in hitro menjavati; to je sprožilo negotovost, rastočo tekmovalnost za kulturno in družbeno prevlado, ideološke spore in totalitarizme, revolucije, moderne vojne, radikalne oblike politike, ne nazadnje religijo trga. Nekdanja krščanska duhovna podlaga družbe je začela slabeti, razraščati so se začeli imperializmi in nacionalizmi.

2. Raziskovalna vprašanja in hipoteza

Opisana situacija in nakazani problemi so narekovali vprašanja o vzdržnosti sistema sodobne družbe s toliko nasprotji in o možnostih sodobne družbe, da se na osnovi idejnega dialoga preoblikuje na lokalni in globalni ravni v želji vseh po mirnem sobivanju. Odprla je vprašanje o mirovnem potencialu religij, o njihovi (ne) imunosti za nasilje, vrednostnih osnovah tako vernih kot nevernih, novem »ateizmu«, o sprejemanju idejne različnosti, usposabljanju za sobivanje, za dialog, za popravo krivic, pa za izpeljavo procesov (ob)žalovanja in sprave. Ne nazadnje je narekovala tudi kurativna vprašanja o premagovanju travm in pregrad, ki so jih za seboj pustile vojne in idejne, religijske ali ideološke čustvene usedline.

3. Cilji

Na podlagi opisanega problema in vprašanj si je program zastavil za cilj odkrivati in razlagati nasilne mehanizme v različnih oblikah odnosov, zlasti ko gre za vprašanje oblasti v različnih oblikah (civilna, religijska ipd.) v odnosu do različnih oblasti podrejenih subjektov (posamezniki, skupine, narodi) in z različnimi posledicami (zlorabe, vojne, revolucije, totalitarizmi ipd.). Še posebej pomemben cilj je bil raziskovati medsebojni vpliv vojn, revolucij in ideologij/religij na lokalni ravni; ob tem narediti vidne in učinkovite tiste vidike religij in svetovnih nazorov, ki so ali bodo zmožni paradigmo oblastnega, tekmovalnega, izključevalnega nasilja zamenjati s paradigmo dialoga in sobivanja, ob tem z empatijo, vključevanjem, s solidarnostjo in pravičnostjo s posebnim poudarkom na iskanju nove globalne pravičnosti in medsebojnega priznavanja edinstvene vrednosti različnosti – tudi ko gre za svetovne nazore in religije; hkrati okrepiti transformativno vlogo spominjanja v odnosu do konfliktnih vidikov preteklosti, v odnosu do prihodnosti pa odpirati možnosti človeškega sobivanja in razvoja.

4. Področja raziskovanja

Glavna področja raziskovalnega programa so bila: filozofsko, antropološko-religiološko, moralno in kanonsko-pravno teološko; edukacijsko, katehetsko in pastoralno; duhovno, zgodovinsko, psihološko-terapevtsko področje.

S filozofskega vidika – natančneje, z vidika metafizike, etike, aplikativne etike, socialne filozofije, filozofije kulture in spoznavoslovja – so temeljno raziskovalno vprašanje obravnavali Klun, Pohar, Jamnik, Juhant, Pevec Rozmanova, Petkovšek, Miklavčič in Štivic. S filozofskega vidika so razvili dodatne cilje, hipoteze in rešitve. V nasprotju z razširjeno tezo postmoderne filozofije, za katero je metafizika kot miselna podstat zahodnega izročila volja do moči (Heidegger) in zato nasilna ter etično sporna (Derrida, Vattimo), je Klun dokazoval možnost neontološke metafizike (Levinas, Marion), ki pojem transcendence razume etično, in ne ontološko. Zato ne-ontološki, na etiki utemeljen pojem transcendence daje metafiziki nenasilno vlogo. Moderno sekularistično zavračanje konstitutivne vloge religije v kulturi si prizadeva preseči tudi Pohar s pripravo teoretskega analognega modela kognitivnih dejavnikov. Drugače kot novoveško scientistično zavračanje religije ugotavlja analogno povezanost med različnimi oblikami človeškega védenja, na katerih je utemeljen tudi dialog med znanostjo in religijo, nujen za vzpostavljanje miru. Strahovnik je z etičnega vidika raziskoval pomen in razsežnosti globalne pravičnosti, vrste pravičnosti, ki jih globalna pravičnost vključuje (razdelilna, prispevalna, statusna, obnovitvena, spoznavna idr.), univerzalne standarde pravičnosti, moralna nesoglasja in moralni dialog, pa akterje globalne pravičnosti, vlogo vrlin, čustev in odzivnih naravnosti (sram, krivda) v spravni procesih, medkulturni in medreligijski dialog, vlogo intelektualne ponižnosti in spoznavne pravičnosti ter kulturo strahu in verske (ne)strpnosti. Povezovalna tema teh ciljev je bila (ne)pravičnost kot eden najpomembnejših etičnih izzivov sodobnega sveta. V raziskavah je vzpostavil povezanost med različnimi vrstami pravičnosti. Zlasti je izstopala pomembnost statusne in spoznavne pravičnosti, ki jih tradicionalne razprave o pravičnosti niso poudarjale. Pokazal je na pomen moralnih in intelektualnih kreposti v kontekstu medkulturnega in medreligijskega dialoga, pa da dosedanji modeli vzpostavitve globalne pravičnosti niso dovolj upoštevali akterjev pravičnosti in dodelitve vlog pri vzpostavljanju pravičnosti ter na vlogo religij kot virov za vzpostavljanje pravičnosti (analiza vidikov ponižnosti v krščanstvu in pojmov gostoljubja ter skupne človeškosti). Z vidika socialne filozofije in filozofije kulture so Juhant, Jamnik in Pevec Rozmanova obravnavali vprašanje, kje v današnjem globalnem svetu se danes odpirajo možnosti dialoga in dela za najbolj ogrožene in koliko je lahko védenje, ki ga imajo o antropoloških in etičnih temeljih človeka velika svetovna izročila, izhodišče dialoga ter prizadevanj za mir, trajnostni razvoj in spoštovanje človekovega dostojanstva. Za cilj so si zastavili raziskati temeljne (neo)liberalne in komunitarne, zlasti tehnicistične vidike sodobne družbe, proučiti pristope k večini dialoga in sočutja, ki iz individualizma vodijo v občestvenost, ovrednotiti vlogo kulturnih in religioznih izročil, občutek pripadnosti skupnosti in prizadevanja za skupno dobro. Njihova analiza kaže, da stanje sodobne družbe – osamlje-

nost, pasivnost, apatičnost – na religioznem in etičnem področju omogoča manipulacijo. Nasprotno komunitarni pogled na človeka uveljavlja občestvenost, pomen dobrega, vrlin, jezik svobode in milosti ter skupno dobro. Posebno mesto imajo tu civilna družba, socialna dejavnost in skrb za kulturno dediščino. Poudarjati je treba tudi temeljno vlogo resnice in sočutja, ki sta medsebojno povezana in sta pogoj za sprejemanje drugačnosti ter spoštovanje človekovega dostojanstva. Juhant se je posebej posvečal vprašanju sočutja kot izhodišča sprave in ureditve slovenske tranzicije. V iskanju etičnih osnov sodobne družbe se Miklavčič in Štivič posvečata dvema temeljnima mejnima etičnima izzivoma: umetni inteligenci (UI) in kiborgizaciji človeškega telesa. Miklavčič je raziskoval vprašanje transparentnosti pri odločanju v UI, ki z etičnega vidika ni zadostno opredeljena. Ker se v UI ni mogoče odreči niti netransparentnemu algoritemskemu ‚odločanju‘ niti ne etični zahtevi po transparentnosti, raziskuje kriterije za oceno zadostne transparentnosti pri odločanju v UI. Štivič se medtem posveča interdisciplinarnemu raziskovalnemu vprašanju razumevanja ter kiborgizacije človeškega telesa in si v fenomenološki perspektivi prizadeva nadomestiti novoveško kartezijansko paradigmo razumevanja telesa, na kateri temelji tehnicistično, nepersonalistično razumevanje telesa.

Z antropološko-religiološkega vidika so raziskovalno vprašanje obravnavali Žalec, Osredkar, Petkovšek in Potisek. Žalec je izhajal iz hipoteze, da družba, ki preveč zapade v instrumentalizem (človek je sredstvo in ne cilj) in individualizem, hkrati pa ne raste iz ustreznih duhovnih podlag, ki so predpolitične (Habermas), presežne in odnosne narave (Buber), ne more razvijati ustreznih odnosov niti na ravni posameznikov niti na širših ravneh – od skupnosti do globalne ravni. Človek je v vseh pogledih in na vseh ravneh odnosno bitje, pristni odnosi pa niso instrumentalistične narave, ampak stvar primerne duhovnosti (Buber). Zato imajo religije izjemno pomembno vlogo pri ustvarjanju dobrega življenja tako posameznika kot družbe. S posebnim poudarkom na religiji kot vplivnem dejavniku in hkrati podlagi je pokazal, da je relacijsko razumevanje človeka ključ za razumevanje človeka in obenem za doseganje človeku primernega življenja in družbe; to je utemeljeval na eksistencialni in personalistični relacijski antropologiji. Obdelal je različne razsežnosti odnosov, kot so vertikalni (transcendencja), horizontalni (družba), diagonalni (odnos do naravnega okolja) in končno individualni (razvoj lastnega sebstva). Raziskal je tudi dejavnike dobrega življenja (umetnost življenja) in odprte, vključevalne, dialoške, pravične in humane, človečne družbe. Načelna merila takšne družbe so: personalnost (človek kot cilj), skupno dobro, solidarnost, subsidiarnost, družbena pravičnost, spoštovanje človekovih pravic. Ob upoštevanju zmožnostnega pristopa (Nussbaum, Sen) je odgovarjal na izzive sodobne, po vrednotah heterogene družbe, v katerih dialog in pošteno sodelovanje (Rawls) igrata odločilno vlogo. To vključuje spoštovanje drugačnosti, spoštovanje racionalnosti drugega, zavest o partikularnosti racionalnosti, razlikovanje med trivialno in eksistencialno racionalnostjo. Da pa bi verske ustanove svoje poslanstvo lahko uspešno opravljale, morajo same razviti času in prostoru primerne dialoške načine in resonanco z okoljem. Religije imajo zaradi svojega pomena velike etične potenci-

ale tako v pozitivnem kot tudi v negativnem pogledu (Beck). Omenjene raziskave in ugotovitve so aplicirane tudi na slovensko okolje. Osredkar je izhajal iz medkulturnega in medreligijskega pluralizma v sodobnem svetu. Zastavil si je vprašanje o možnosti sobivanja kristjanov in muslimanov v Evropi in postavil hipotezo, da je dialog obeh skupnosti (medreligijski dialog na več ravneh) nujen – pogovarjajo se verniki in voditelji različnih religij –, ni pa možen dialog med nauki ene in druge religije. Cilj raziskave je spodbujati srečevanja med pripadniki različnih ras, kultur in religij. Med rezultati raziskave je bila tudi mednarodna znanstvena konferenca na temo dialoga med kristjani in muslimani, organizirana ob 800. obletnici srečanja med sv. Frančiškom Assiškim in sultanom al-Malikom al-Kāmilom. Potisek je kot raziskovalno vprašanje primerjal vlogo nasilnega jezika v svetih spisih mono-teističnih religij (Jan Assmann) in v jo vzporejal sovražnemu govoru v sekularni družbi, ki naj bi po nekaterih teorijah imel izvor v religijskem jeziku nasilja. Dokazoval je hipotezo, da njuni vlogi nista primerljivi. Dokazoval je, da pravilno razumljena religiozna besedila niso nujni sprožilec nasilja, temveč je pravi vzrok nasilja fundamentalizem oziroma zloraba religije.

Z moralno in kanonsko-pravnega teološkega vidika so raziskovali Globokar, Štuhec, Strehovec in Slatinek. Globokar je izhajal iz hipoteze, da krščanska etika spodbuja spoštovanje človekovega dostojanstva s posebnim poudarkom na najbolj ranljivih skupinah, podpira prizadevanje za odgovoren odnos do naravnega okolja in zagovarja vesoljno bratstvo/sestrstvo vseh ljudi – zato je relevanten sogovornik pri vzpostavljanju pravične in miroljubne družbe. Glede na specifične cilje, ki si jih je zastavil, je pokazal, da ima sočutje pomembno mesto pri reševanju statusa ločenih in ponovno poročenih v Katoliški Cerkvi; da ima zarodek status človeške osebe od spočetja dalje; da nadomestno materinstvo predstavlja veliko možnost popredmetenja nadomestnih mater; da svetopisemska besedila človeka predstavljajo kot oskrbnika in ne kot gospodarja stvarstva; da je medverski dialog ključen za večje spoštovanje in strpnost v družbi; da imajo nacionalne države pomembno vlogo pri reševanju kriz, če le ostanejo odprte za dialog na globalni ravni in če si prizadevajo za globalno solidarnost. Problem nasilja sta v doktorskih disertacijah obravnavali Lampretova in Martinjakova. Lampretova je pokazala, da je dogajanje v času komunistične revolucije bistveno vplivalo tako na stanje kot na razumevanje sodobne slovenske družbene situacije. Pri tem se je oprla na Girardovo mimitično teorijo in teorijo o grešnem kozlu. Martinjakova je medtem prikazala totalitarizem kot skrajno obliko kršenja osnov personalizma. Totalitarizem je posledica izkrivljenega razumevanja religije; personalizem pa kaže pot iz totalitarizma. Slatinek je raziskoval pojem verske nestrpnosti, zlasti med zakonci, ki je potisnjena v anonimnost in ima različne vzroke. Iskal je odgovore na vprašanje, koliko pripomorejo k verski strpnosti zakoncev v versko mešanih zakonih predlogi kanonskega in civilnega prava in teologije: kultura dialoga, kultura sprave, kultura odpuščanja. Civilnopravni, kanonski zakoniki in drugi mednarodni dokumenti namreč zagovarjajo temeljno pravico človeka do verske svobode. Katoliška Cerkev je zaščitnica temeljnih človekovih pravic in poziva k spoštovanju verske svobode – še posebno verske svobode med zakonci. Da bodo zakonci lahko živeli v ozračju verske svobo-

de, je treba ljudi učiti medsebojne ljubezni, ki temelji na strpnosti in dobrohotnosti. Vera je za kakovost partnerskega odnosa pomembno področje.

Z vidika duhovne teologije je Platovnjak dokazoval, da napačno razumevanje žrtvovanja kot zadoščevanja krščansko duhovnost pači. Ta je pristna, osvobajajoča in rodovitna takrat, ko žrtvovanje razumemo v luči evangelija kot darujočo se ljubezen. Takšno razumevanje, ki se v dialogu s kulturami in religijami še okrepi, človeka dela solidarnega in ga usposablja za odnose z drugimi in s stvarstvom. Raziskoval je tudi anateizem, ki v sekulariziranem svetu duhovno teologijo dela bolj odzivno za iskanja sodobnega človeka. Raziskoval je tudi izzive transhumanizma in rezilientnosti za duhovno teologijo. Globoko osebna in celostno živeta krščanska duhovnost v povezanosti z občestvom Cerkve v Svetem Duhu človeku pomaga presegati strah pred stiskami in krizami in ga usmerja v polnejše življenje.

Z zgodovinskega in ekumenskega vidika je Malmenvall raziskoval krščansko razumevanje vpliva ideje (samo)žrtvovanja in enega (monoteističnega) Boga, ki gre v ljubezni do človeštva ‚do konca‘, na pojav svetništva in dojemanje zgodovine kot odrešenjske zgodovine v različnih obdobjih (zlasti v srednjem veku) ter v različnih konfesionalnih in kulturnih oblikah. V tem okviru si je za cilj zastavil razbrati in predstaviti zgodovinski kontekst, teološko podlago in družbene implikacije posameznih pojavov iz zgodovine krščanstva, zlasti iz obdobja pokristjanjevanja (vzhodnih) Slovanov, in vzpostavljanja novih skupnostnih identitet, ki kažejo na minljivost ‚zemeljskih dobrin‘ – in tek časa umeščajo v posvečeni kozmos odrešenjske zgodovine.

Z vzgojnega, katehetskega in pastoralnega vidika so temeljno raziskovalno vprašanje obravnavali Gerjolj, Vodičar, Stegu, Centa, Prijatelj in Šegula. Gerjolj je izhajal iz hipoteze o pomanjkljivosti tehnicistično-kognitivističnih procesov na vzgojno-izobraževalnem področju ter pri tem raziskoval humanistično-holistične pedagoške in didaktične pristope, ki učencem omogočajo ne le pridobivanje znanj, ampak tudi njihovo osmišljanje in osebno rast. Vodičar je izhajal iz hipoteze, da hermenevtični pristop omogoča nove razsežnosti razumevanja Boga – to pa omogoča tudi predrugačenje vzgoje. Raziskoval je, kako hermenevtični pristop vpliva na podobo Boga in na proces vzgoje. Ugotavljal je pomembnost razumevanja geneze božje podobe in vloge, ki jo ima ta v vsakdanjem življenju. To razumevanje omogoča boljšo vzgojo, medverski dialog in vključevanje v pluralno družbo. Stegu je pri homiletiki in katehezi raziskoval vprašanje, koliko odsevata koncilsko teologijo žrtve, ki Kristusovo žrtev razume v funkciji odrešitve človeka. Ugotovil je, da veroučni učbeniki žrtvovanje predstavljajo v tem koncilskem duhu, medtem ko homilija žrtvovanja v koncilskem duhu pogosto ne osmišlja. Prav tako je dokazoval, da krščanska teologija iz razlogov, zaradi katerih ni mogla sprejeti manihejskih in pelagijanskih idej, tudi transhumanističnih eshatoloških pogledov na človeka ne more sprejeti. Centa je raziskovala vprašanje odnosa med čustvi ter vrednotami oz. vrednostnimi sodbami (kognitivna teorija čustev). V svojem raziskovanju je začrtala temeljne poteze filozofije, teologije in antropologije čustev in ovrednotila kognitivne teorije čustev; opredelila je odnos med etiko, vrednotami, izkustvenim in celostnim učenjem ter geštalt pedagogiko (kakšno vlogo ima doživljanje,

izražanje, razumevanje in oblikovanje čustev pri vzpostavljanju dobrega življenja) ter izpostavila teološke ter filozofske vidike izbranih izzivov sodobne družbe in kulture. Pomemben rezultat je predlagani model, ki povezuje kognitivne teorije čustev in geštalt pedagogike (kognitivno-izkustveni model čustev in čustvenosti). Šegula je na pastoralno-katehetskem področju raziskoval odnos med direktivami in smernicami, ki jih Cerkev oblikuje, ter sodobnimi usmeritvami družbe – s ciljem oblikovati katehetske smernice v pomoč pri uresničevanju poslanstva Cerkve v sodobnem svetu.

S psihološko-terapevtskega vidika je Erzar raziskoval, kakšni so koraki v procesu odpuščanja v medosebnih in družbenih konfliktih in ali obstajajo podobnosti med procesom odpuščanja, kot ga pojmujeta in obravnavata psihoterapija in psihologija, na eni ter krščanskim novozaveznim modelom odpuščanja na drugi strani. Izdelal in testiral je merski instrument za odpuščanje v družbenih skupinah, objavil rezultate primerjalne analize modelov odpuščanja v psihoterapiji in v krščanskem izročilu ter preveril korake odpuščanja v terapevtski obravnavi ranljivih skupin moške zaporniške populacije.

5. Metode in referenčni avtorji

Raziskave so se metodološko osredotočile časovno zlasti na 19. in 20. st., prostorsko na idejne tokove v Evropi ter na ozemlje Slovenije. Temeljno raziskovalno vprašanje so obdelovale interdisciplinarno, kritično, zgodovinsko sistematično – s ciljem izdelati izvirno hermenevtiko novoveških ideologij, svetovnih nazorov in religij z vidika njihove vloge pri oblikovanju družbene (ne)pravičnosti.

V večjem delu so temeljile na kvalitativnih metodah. Podatke so primarno zajemale v fenomenološki in analitični perspektivi: znanstveno-kritična analiza temeljnih del, teoretska in pojmovna analiza, analiza jezika (semiotično-diskurzivna metoda, specifične filološke-tekstološke metode, etimologija), vzročno-posledična metoda analitičnega zgodovinopisja. Uporabljene so bile tudi ankete – intervjuji (npr. dialog s predstavniki verskih skupnosti, zaslišanja strank v pravnih procesih) – in kvantitativne metode (eksploratorno statistične in eksperimentalne študije). S primerjalno metodo so bili pridobljeni modeli ovrednoteni v luči praktičnih posledic za sodobni svet. Izsledki so se razlagali hermenevtično. V jedru so raziskave sledile dvema temeljnima razlagalnima usmeritvama: filozofski univerzalnosti, usmerjeni dialoško, in teološki radikalnosti, usmerjeni personalistično.

Med avtorji, na katere so se raziskovalci najpogosteje sklicevali, so: Arendt, Asmann, Audi, Balthasar, Bauman, Beck, Bellinger, Benhabib, Bostrom, Buber, Caputo, Demmer, Fisichella, Florovski, Fukuyama, Gaita Hollenbach, Gallagher, Gardini, Habermas, Halík, Heidegger, Vattimo, Kearney, Kierkegaard, Lafon, Levinas, MacIntyre, Marion, McGrath, Merleau-Ponty, Milbank, Murdoch, Nussbaum, Plantinga, Rawls, Ricoeur, Rosa, Sarah, Sen, Schockenhoff, Siedentop, Solomon, Solovjov, Špidlik, Taylor, Volf, Wittgenstein, Wojtyła in drugi.

6. Rezultati in diseminacija rezultatov

Raziskovalna skupina je vsako leto izvedla po eno interno in eno mednarodno konferenco z letno raziskovalno temo: 2021 „Upanje in zaupanje v času globalnega obupa in nezaupanja“; 2020 „Etika rezilientnosti: ranljivost in preživetje v času pandemij in globalne negotovosti“; 2019 „Trans-telo in nasilje: transhumanizem kot izziv za etiko in religijo“; 2018 „Etične implikacije enega boga“; 2017 „Religija: dejavnik medkulturnega dialoga“; 2016 „Žrtvovanje: od izvirov kulture do sodobnih življenjskih izzivov“; 2015 „Resnica in sočutje“. Vsako leto je bil izdan zbornik predavanj s konference. V tem obdobju so člani skupine objavili 180 izvirnih znanstvenih člankov, 46 preglednih znanstvenih člankov, 127 strokovnih člankov, 152 samostojnih znanstvenih sestavkov v monografskih publikacijah, 23 znanstvenih monografij, 6 strokovnih monografij in 4 univerzitetne učbenike z recenzijo. Na tujih univerzah so izvedli 66 predavanj, opravili 51 mentorstev pri doktorskih disertacijah, magistrskih in diplomskih nalogah ter gostovali so v medijih. Skupina ima h-indeks 10. Člani so bili tudi nosilci drugih raziskovalnih projektov, organizirali so še druge konference in mednarodne poletne šole (npr. Bioethics and Politics).

Raziskave skupine so tako obdelale temeljno raziskovalno vprašanje in odgovorile na hipotezo, da brez poznavanja antropoloških, etičnih in duhovnih podlag velikih svetovnih izročil (tako religijskih kot nereligijskih) in dialoga med njimi v sodobnem svetu ni mogoče uspešno vzgajati za mir, premagovati nasilja ter zagotavljati demokracije, svobode in trajnostnega razvoja ne na lokalni ne na globalni ravni. Člani so izdelali in implementirali tudi psihoedukativne in terapevtske modele za preseganje tovrstnih družbenih konfliktnosti. S tem je raziskava zastavljene cilje uresničila.

Po šestletnem obdobju je bil raziskovalni program ocenjen pozitivno in odobren za naslednje šestletno obdobje z začetkom 1. 1. 2022. Nagrajen je bil z dodatnim številom raziskovalnih ur, v novo obdobje pa stopa s spremenjenim imenom „Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe“.

Robert Petkovšek